

DIŞ BORÇLARIMIZ VE DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

İsmet TAYŞİ ()*

*Z.Yük.Müh.-Bütçe Plancısı
Kamu Yönetim Uzmanı*

Günümüzde, en öz ve yalın bir deyişle, siyasal gücün ve toplumsal yaşamın en gelişmiş örgütlenme biçimi olarak tanımlanan devletler, kendi siyasal sınırları içindeki ülkeyi yönetmek, kamuya nitelikli hizmet iletmek, ülkenin iç ve dış güvenliğini sağlamak amacıyla, ilk çağlardan bu yana devletin ve ona bağlı kamu kuruluşlarının yıllık gelir ve giderlerini tahmin eden ve bu gelirlerin toplanması ile giderlerin yapılmasına yetki veren bir hesap belgesi hazırlayarak gelir-gider durumlarını dengelemeye çalışmışlardır. Bunun için de, tarımda artı ürünleri toplamak, devlet gelirlerini artırmak ve tahsil etmek üzere vergi tahsil memuru denilebilecek geniş bir devlet görevlileri ordusu oluşturmuşlardır. Eski Mısır'da oluşturulan "Yazıcılar" sınıfı ile eski Çin'de oluşturulan "Mandarin" sınıfı buna tipik birer örnektir. Zamanla politik, uzlaştırma, makro-ekonomik ve yönetim fonksiyonlarını içeren bütçe, devletlerin yaşamında vazgeçilmez anayasal temel bir kavram haline gelmiştir. Artık bugün, devlet bütçeleri ekonomik kalkınmanın ve ekonomik planlamanın uygulama aracı niteliğini taşımaktadır.

Nitekim, anayasamız da 161, 162 ve 163 üncü maddeleriyle ülkemizdeki devlet bütçesinin hazırlanması ve uygulaması, yasama organında görüşülmesi ve bütçede değişiklik yapılmasındaki esasları içeren bağlayıcı, emredici ve düzenleyici bazı temel hukuksal kuralları öngörmüştür.

Anayasamızın anılan ilgili hükümleri uyarınca TBMM'de görüşülen 1997 yılı konsolide bütçesi kağıt üzerinde 6.361.685.500.000.000 TL. olup, bunun yaklaşık %60'ı personel ve cari giderlere, %33.5'i iç ve dış borç ödemelerine, ülke kalkınmasını sağlayacak yatırımlara ise % 7,5'i ayrılmış bulunmaktadır. Hazine Müsteşarlığının, söz konusu, dış borç bazında ödeme projeksiyonlarından yola çıkarak hazırladığı verilere göre, Türkiye'yi 1998 yılında, 14 milyar 48 milyon dolarlık bir dış borç geri ödemesi bekliyor. Bu tablo karşısında yetkililer "İşte enflasyonun sebebi budur. Türkiye bir süre daha bu sıkıntıyla gidecektir." diyerek, halkımıza kemer sıkma politikasını öğütlemektedir.

Ekonomik çevreler, siyasal parti temsilcileri ve ikincil ilişkiler dizisi içinde yer alan bazı kamusal kuruluşlarca ele alınarak incelenen bu bütçe üzerinde gereken eleştiriler ve irdelemeler yapılarak kamuoyuna bazı yo-

(*) Tarım ve Köyşleri Bakanlığı APK Kurul Başkanlığı

rumlar getirilmeye çalışılmıştır. Ama her nedense dış borçlarımız ve bunların gelecekte yaratabileceği sorunlar üzerinde nedensellik bağı kurularak ağırlıklı biçimde yeterince durulduğu söylenemez. Oysa, ülkemizin dış borçları ve dış borçlanma politikası üzerinde ayrıntıları ile düşünülmesi gerekmektedir.

1979'da 14.23 milyar dolar olarak hesaplanan dış borçlarımız, 1983 yılında 18.34 milyar dolara ve 1986 yılı Haziran ayı sonu itibariyle de 28.189 milyar dolara yükselmiştir. 1986 yılı Kasım ayı başında 1 ABD dolarının resmi döviz alış kuru, yani paritesi 719 TL. 1985 genel nüfus sayımına göre nüfusumuz 50 milyon olduğuna göre, Ülkemizde kişi başına düşen dış borç miktarı 405.358 TL. demektir.

Mart/1993'de dış borcumuz 59 milyar dolardı. 1 ABD dolarının o zamanki paritesi 9.500 TL. nüfusumuzun da 60 milyon olduğu varsayımdan hareketle kişi başına düşen dış borç miktarının 932.500 TL. olduğu söylenebilir. Yine resmi verilere göre Haziran/1996'da dış borcumuz 75.757 milyar dolardı. Nüfusumuzunda 63 milyon olduğu varsayımından hareketle kişi başına düşen dış borç yükü 1.208 dolardı (1), Yalnızca, ana para olarak kişi başına düşen dış borcun, Haziran/1996'dan bugüne kadar 1.208 dolar olarak kaldığının kabulü halinde ve Ağustos/1997 ayı başında doların paritesinin 160.000 TL. düzeyinde olduğu düşünüldüğünde, ülkemizde kişi başına düşen dış borç stokunun 193.280.000 TL. olduğu söylenebilir. Oysa, Aralık/1983 ayı itibariyle bu miktar 109.259 TL./kişi idi (2).

Bugün, en yetkili ağızlarca, ülkemizin 80 milyar dolar dış, 4,5 katrilyon lira da iç borç stoku olduğu söylenmektedir. Buna göre, nüfusumuzun 65 milyon, doların paritesinin de Ekim/1997 ayı itibariyle 180.000 TL, olduğu varsayımından hareketle kişi başına dış borç yükü 221.538.461 TL.dir. Diğer bir deyişle, ülkemizde izlenen bozuk ekonomi politikalarının doğal bir sonucu olarak, ülkemiz her geçen gün biraz daha fazla dışarıya borçlanmakta ve yeni dünyaya gelen her çocuğun dış borç yükü sürgit artmakta ve Türkiye dış borcu en çok olan ülkeler arasında 9.sırada yer almaktadır.

Genellikle bu borçlanma ve dolayısıyla yoksullaşma IMF, Dünya Bankası, OECD gibi uluslararası finans kuruluşları ile bağlantılı olup, özellikle IMF'nin sıkı para politikası, zam, vergi, serbest ve yüksek faiz, sürekli devalüasyon, yabancı sermayeyi teşvik ve liberalizm gibi temel ilkeleri içeren mali egemenliği sınırlayıcı evrensel kalkınma reçetesinin uygulanmasına yönelik ekonomik kararlar ve politikalar demetiyle ilgili görülmektedir (4).

Yeri gelmişken şunu da vurgulayalım ki; T.C. Devleti'nin kurulduğu 1923'ten Atatürk'ün ölümüne değin geçen 15 yıllık dönemde, her türlü maddi kaynak yetersizliğine, sıkıntıya, yoksulluğa ve zarurete karşın, Devletimizin bütçesi sadece bir yıl açık vermiş, 14 yıl hep artı ile kapanmıştır. Yani çok tutumlu gidildiği, hovardaca ve bol keseden harcamalara gidilmediği için yıllık giderlerimiz daha az olmuştur.

Resmi açıklamalara göre, eğer yeniden hiçbir kuruluşluk dış borç alma-ya gitmediğimiz takdirde, mevcut dış borç stokumuzun ana para ve faizleri-nin 30 yıl sonra ödenerek sıfırlanabileceği söylenmektedir. Bu bir ütopya ve ham hayaldir. Ve buna olanak da yoktur. Çünkü, gittikçe küreselleşen ve devletlerin ekonomik ve teknolojik yönden dışa bağımlılığının gittikçe arttığı bir dünyada, makro ve mikro düzeyde tüm sosyo-ekonomik dengeleri bozulmuş, üretim ekonomisi evresini yaşamadan hızla tüketim ekonomisi evresine geçilmiş, rant ekonomisi toplumsal yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmiş, izlenen yanlış ekonomi politikaları sonucunda insanları üretime değil, tüketime ve rantıye yaşama yönlendirilmiş, dış ve iç borçlanmalar nedeniyle iflasın eşiğine gelmiş bir ülke olarak, bu bataklıktan kurtulmak amacıyla önümüzdeki yıllarda da dış borç alınmaya devam edileceği kaçınılmaz görünmektedir.

Unutmayalım ki; Osmanlı Devleti'nin ilk kez 1854 yılından itibaren almaya başladığı dış borçlarının ana para ve faiz ödemeleri, Türkiye Cumhuriyeti tarafından ancak 100 yıl sonra, yani 1954 yılında bitirebilmiştir(5).

Bu nedenle, IMF, Dünya Bankası, OECD denilince, her Türk'ün zihninde Osmanlı İmparatorluğu dönemi borçlanması ve "Dünyu Umumiye" terimleri ister istemez çağrışım yapmakta ve bu terimler arasında bir benzerlik ve nedensellik bağı olabileceği izlenimini yaratmaktadır. Bunun için de, Osmanlı İmparatorluğu döneminde yapılan dış borçlanmaların üzerinde özenle durulmak suretiyle, ülkemizdeki dış borçlanmanın geçmişini içeren belgesel bir bakış açısı olanağı kazandırılmasında yarar vardır.

Osmanlı İmparatorluğu bundan 144 yıl önce 1854 yılında, Kırım Savaşı'nın gerektirdiği olağanüstü giderleri normal devlet gelirleri ile karşılayamadığı için Londra'daki "Palmer Ortakları" ve Paris'teki "Goldschimid ve Ortakları" ile 5 milyon İngiliz lirası tutarında %6 faizli ve 33 yıl vadeli ilk dış borçlanmasını yapmış ve karşılık olarak da, o zamanlar Mısır tarafından Osmanlı Devletine ödenen yıllık 60.000 kese altın tutarındaki devlet gelirini göstermiş ve bu borcun ödenmesi bitinceye kadar bu geliri anılan iki yabancı ortaklığa bırakmıştır.

İlk kez Kırım Savaşı nedeniyle 1854 yılında başlayan borçlanma eyleminden sonra, I.Dünya Savaşı'nın başlangıcına (1914 yılına) kadar geçen 60 yıllık dönemde de dış borçlanmanın sürdürülerek toplam 42 adet dış borç anlaşması yapıldığı görülmektedir. Bu dış borç anlaşmaları kronolojik olarak ekli tabloda verilmiştir. I. Dünya Savaşı sırasında Almanya ile yapılan 150 milyon liralık dış borçlanması anılan borç anlaşmalarının dışındadır (Tablo:1).

Bu anlaşmalarla borçlanılan miktar toplam olarak 402 milyon altın Osmanlı lirası tutarında olmakla beraber, bundan devletin eline geçen miktar ancak 243 milyon altın Osmanlı lirası dolayında olmuştur. Bu da, borçlanılan miktarın ancak % 60,4'ünün devletin eline geçtiğini göstermektedir. I.Dünya Savaşı'nın başında dış borç toplamımız 153,7 milyon lira idi.

I.Dünya Savaşı'nın başlaması ile birlikte savaşın gerektirdiği olağanüstü giderler normal devlet gelirleri ile karşılanamadığı için savaş içinde Almanya'ya borçlanmamız artmıştır. Bu nedenle I.Dünya Savaşı'nın başında 153.7 milyon lira olan dış borç toplamımız, I.Dünya Savaşı sırasında (1914-1918 yılları arasında) Almanya'ya borçlandığımız 150 milyon lira ile % 100 oranında artarak savaşın bitiminde 303.7 milyon liraya ulaşmıştır.

Bu dış borcumuz, Osmanlı İmparatorluğunun tarihe karışarak yeni Türkiye Cumhuriyetinin uluslararası kuruluş belgesi olan Lozan Barış Antlaşmasına değin böyle devam etmiştir. Osmanlı Düyunu Umumiyesi (Osmanlı Genel Borçları) adı verilen bu borçların, anılan antlaşma ile dağıtılan imparatorluğunun eski topraklarında kurulan yeni devletler arasında paylaşılması öngörülmüştür.

Osmanlı İmparatorluğundan Cumhuriyet Türkiye'sinin payına düşen bu dış borç miktarı 22.4.1935 tarihinde alacaklı devletler ile yapılan anlaşma ile 79.820.563 TL. (o zamanki pariteye göre 65 milyon dolar) olarak saptanmış ve ödeme bir plana bağlanmıştır. Ata yadigarı bu borçlar, 1929 dünya ekonomik krizinin ve II.Dünya Savaşı'nın ülkemiz ekonomisinde yarattığı elverişsiz ortama ve döviz sıkıntılarına karşın, en son ödeme yılı olan 1997 yılından 44 yıl önce, 1954 yılında tümüyle ödenmiştir.

Görülüyor ki; ilk kez 1854 yılında yapılan dış borç anlaşması ile başlayan ata yadigarı borçlar, ancak 100 sene sonra bu borçları yapanların torunlarınca ödenebilmiştir.

Yeri gelmişken, tarihi bir gerçeği de dile getirmekte yarar vardır. Yukarıda değinildiği üzere, Osmanlı İmparatorluğunda 1854 yılından itibaren alınmaya başlanan dış borçların, cari giderlere ve dış borç taksitlerinin ödenmelerine ayrılması, sürekli savaş yenilgileri ve toprak kayıpları, kapitülasyonlar, savaş tazminatları, verimli ve üretken alanlarda kullanılmaması saraylarda, köşklere ve bürokraside olanca savurganlığın sürdürülmesi, devlet egemenliğiyle bağdaşmayan borç anlaşmalarında bazı devlet gelirlerinin karşılık gösterilmesi gibi nedenlerle devletin geleneksel gelir kaynaklarının yitirilmesinden ötürü, 1875 yılına gelindiğinde devletin iflas ettiği görülmüştür.

Devletin 1875 yılı bütçe gelirlerinin 25 milyon lira olmasına karşın, ödenmesi zorunlu dış borç taksiti 12 milyon liraya, dalgalı borçlar tutarı da 17 milyon lirayı bulduğu için Osmanlı Devletinin gelirleri, o yıl ödenecek borçlara yetmediği gibi, 5 milyon lira borç da karşılıksız kalmıştır. Bunun üzerine, 6.10.1875 tarihinde yayımlanan bir Kararname ile devletin iflas ettiği resmen açıklanmış ve Babıali Hükümeti tarafından yabancı ülkelerin büyükelçilerine duyurulmuştur.

Bunun üzerine, yabancı devletlerin öncülüğünde, yabancı bankaların ve yabancı uyruklu alacaklıların temsilcileri ile yapılan uzun görüşmeler sonunda anlaşmaya varılmış ve bu anlaşma metni tarihimize "Muharrem Ka-

rarnamesi" olarak geçen bir kararname ile 28 Muharrem 1299 (20 Aralık 1881) günü Osmanlı kamuoyuna ve tüm dünyaya duyurulmuştur. Bu kararnamenin 15.maddesiyle, dış borç alacaklılarının çıkar ve yararlarını korumak, devlet gelirlerinin yaklaşık 1/3'ünü yönetmek ve toplamakla görevli biri Osmanlı, öbürleri yabancı uyruklu 7 kişilik yönetim kurulundan ve bir genel müdürden oluşan ve kısaca "Düyunu Umumiye İdaresi" adında uluslararası bir konsorsiyum örgütü kurulmuştur. Bu nedenle de en son taksidi 1954 yılında tümüyle ödenerek kapatılan Osmanlı Devletinin borçları, tarihe ve siyasal edebiyatımıza Düyunu Umumiye borçları olarak geçmiştir ve böyle anılmaktadır.

Konuya tarihsel içerik kazandırıcı Osmanlı Devletinin dış borçlanmaları ile ilgili bu açıklamalardan sonra Türkiye Cumhuriyeti Devletinin durumunu özetlemekte de yarar vardır.

Bilindiği üzere, Lozan Antlaşması imzalanmadan önceki dönemde Lozan Konferansı gündeminde en önemli yeri olan, üzerinde aylarca tartışılan konuların başında, kapitülasyonların kaldırılması, Osmanlı Devleti'nden genç Türkiye Cumhuriyetine miras kalacak dış borçların miktarı ve ödeme koşulları ile Düyunu Umumiye İdaresi'nin kaldırılması konuları gelmiştir.

Dış borç denilince, anılan konferansta Türkiye'yi baş murahhas olarak temsil eden ve Lozan Antlaşmasını Türkiye Cumhuriyeti Devleti adına imzalayan İsmet İnönü'nün anlattıklarına kulak vermekte yarar vardır. Bu konferansa İngiltere Hükümetini Lord Gurson başmurahhas olarak temsil ediyordu. Bu zat bir gün İsmet İnönü'ye gelerek bakın neler diyor. Bunu İsmet İnönü'nün ağzından dinleyelim.

"Güçlüğü hatırlatmak için size söylüyorum. Bir akşam İngiliz murahhası Lord Gurson, yanında Amerika murahhası varken bana şöyle dedi:

- Aylardan beri müzakere ediyoruz. Arzu ettiklerimizin hiç birini alamıyoruz. Vermiyorsunuz. Anlayış göstermiyorsunuz. Memnun değiliz sizden. Ama, ne reddederseniz, cebimize atıyoruz, cebimizde saklıyoruz.

- Memleketiniz haraptır. Yarın geleceksiniz. Bunları tamir etmek için, kalkınmak için yardım isteyeceksiniz. O zaman, bu cebimize koyduklarımızdan her birini birer birer çıkarıp size vereceğim.

Ben cevap verdim.

- Çok emekle bu neticeye varmışsınız. Şartlarımız milletimize göre haklıdır. Bunları behemahal alacağız. Biz bunları alalım. Siz şimdi verin, sonra gelirsek, istediğinizi yapın" demiştir (6).

Bir genelleme yapılarak denilebilir ki; Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu 1923 yılından itibaren II.Dünya Savaşının sonuna kadar dış ülkelerden borç almamıştır. Bu savaş sonrasında IMF'nin (Uluslararası Para Fonu) ku-

rucu üyesi olarak yer aldığımız yıllardan ve özellikle de 1950'li yıllardan itibaren uluslararası çeşitli kuruluşlardan yapılan çeşitli anlaşmalarla dış borç almaya başladığımız söylenebilir. Bugün tarihsel verilerin ışığında, Osmanlı Devletinin ilk dış borç almaya başladığı 1854 yılından I.Dünya Savaşının sonuna kadar dış ülkelerle ve uluslararası finans kuruluşları ile 43 adet dış borç anlaşması yapıldığı bilinmektedir. Oysa, II.Dünya Savaşından sonraki yıllardan itibaren bugüne değin ülkemizin kaç tane dış borç anlaşması yaptığı hususunu ve bu anlaşmaların sayısını doğru dürüst kimse bilmemektedir. İrili ufaklı o kadar çok anlaşma yapılmıştır ki; bu anlaşmalarla dış borcumuz bugün 80 milyar dolara ulaşmıştır.

Bugüne değin dışarıdan aldığımız dış borçların üretime, verimli ve üretken yatırımlara sarfedilip sarfedilmediği hususu apayrı bir araştırma ve inceleme konusu olabilir. Alınan bu dış borçların bir kısmının üretime yönelik yatırımlara, bir kısmının da cari giderlere, dış borç taksitlerinin ödemelelerine, ilgili ilgisiz araç gereç, büro malzemesi, mefruşat, alet ve ekipman alımlarına yönelik tüketim giderlerine harcandığı da bilinmektedir. Örneğin, Dünya Bankasından alınan kredilerle ülkemizde uygulanan, bir sürü para harcanan, bir sürü eleman çalıştırılan, yıllarca bir sürü lafı edilen Çankırı-Çorum ve Erzurum Kırsal Kalkınma Projelerinin sonucu tam bir fiyaskodur. Köylere umumi tuvalet, çamaşırhane ve hamam yapılması ile tüm bu illerin kalkınacağı varsayılmıştır. Anılan illerin köylerinde yapılan bu yatırımların bugün yerinde yeller esmektedir. Birçoğu ya keçi, koyun ağılı olmuş ya da tahrip olmuştur. Bugün, Dünya Bankasından sağlanan borç paralarla uygulanmakta olan Muş ve Yozgat Kırsal Kalkınma Projelerini de aynı akıbet beklemektedir. Dış borçlarla yapılan diğer kamu yatırımlarında da benzeri savurganlıklar ve hovardalıklar söz konusudur.

Ülkemizde, Osmanlı dönemi de dahil olmak üzere, izlenen dış borçlanma politikalarının tarihsel évrım sürecini de kapsayan bu inceleme ve araştırma sonunda bir irdeleme yapılacak olursa, özetle aşağıdaki hususların ortaya çıktığı vurgulanabilir:

1- Osmanlı Devleti'nin 1854'de başlayan Kırım Savaşı nedeniyle ilk kez dış borçlanmaya başladığı, daha sonra da sürekli olarak Galata bankerlerinden iç borç, yabancı ülkelerdeki finans kuruluşlarından da dış borç almaya devam ettiği, alınan dış borçların, cari giderlere ve askeri harcamalara ayrılması; sürekli savaş yenilgileri ve toprak kayıpları, kapitülasyonlar, ödenmek zorunda kalınan savaş tazminatları, saraylarda, köşklere ve devlet bürokrasisinde olanca savurganlığın sürdürülmesi gibi v.s. nedenlerle verimli ve üretken alanlarda kullanılmaması; devlet egemenliğiyle bağdaşmayan borç anlaşmalarında bazı önemli devlet gelirlerinin karşılık gösterilmesi nedeniyle de devletin geleneksel gelir kaynakları yitirildiği için 1875 yılına gelindiğinde devletin iflas ettiği görülmüştür.

Bilindiği üzere, 1606 yılında yapılan Zigetvar Antlaşması'ndan 1923'te yapılan Lozan Antlaşması'na kadar geçen 317 yıllık zaman sürecin-

de Osmanlı Devleti'nin imzaladığı 55 antlaşmanın her biri, tek tek birer yenilgi belgesi niteliğinde olup, bu yenilgiler sonunda da sürekli toprak kayıpları ve savaş tazminatları ödeme zorunluluğunda kalınmıştır.

2- İlk dış borç antlaşmasının yapıldığı 1854 yılından 1875 yılına kadar geçen 21 yıllık zaman sürecinin sonunda 6.10.1875 tarihinde yayımlanan meşhur bir kararname ile Osmanlı Devleti'nin iflas ettiği resmen açıklanmış ve Babıali Hükümeti tarafından tüm yabancı ülkelerin Büyükelçiliklerine bildirilmiştir.

3- Bunun üzerine, yabancı devletlerin öncülüğünde yabancı bankaların ve yabancı uyruklu alacaklıların temsilcileri ile yapılan uzun görüşmeler sonunda anlaşmaya varılmış ve bu anlaşma metni tarihimize meşhur "Muharrem Kararnamesi" olarak geçen bir kararname ile 28 Muharrem 1299 (20 Aralık 1881) günü Osmanlı kamuoyuna ve tüm dünyaya duyurulmuştur. Bu kararnamenin 15.maddesiyle, dış borç alacaklılarının çıkar ve yararlarını korumak, devlet gelirlerinin yaklaşık 1/3'ünü yönetmek ve toplamakla görevli biri Osmanlı, diğerleri yabancı uyruklu 7 kişilik bir yönetim kurulundan ve yabancı bir Genel Müdürden oluşan ve kısaca "Düyunu Umumiye İdaresi" adında uluslararası bir konsorsiyum örgütü kurulmuştur. Sonra bu örgütün varlığı 1923'te yapılan Lozan Antlaşması ile son bulmuştur.

4- Tarafımızdan hazırlanan ve Osmanlı İmparatorluğu döneminde yapılan dış borçlanmaların durumunu ayrıntılı biçimde gösteren tablo incelendiğinde, ilk kez 1854 yılında başlayan dış borçlanma eyleminden sonra I.Dünya Savaşı'nın başlangıcına (1914 yılına) kadar geçen 60 yıllık dönemde de dış borçlanmanın sürdürülerek devam ettiği ve toplam olarak 42 adet dış borç antlaşması yapıldığı görülmektedir (Tablo: 1).

Bu antlaşmalarla borçlanılan miktar toplam olarak 402 milyon altın Osmanlı lirası tutarında olmuş ise de, bundan Osmanlı Devleti'nin eline geçen miktar ancak 243 milyon altın Osmanlı lirası dolayında olmuştur. Bu da, borçlanılan miktarın ancak % 60.4'ünün Osmanlı Devleti'nin eline geçtiğini göstermektedir. Geriye kalan yaklaşık %40'lık bölümü ise, daha önce alınmış dış borçların taksit ve faiz ödemeleri için kaynağında kesilmiştir. I. Dünya Savaşı'nın başında dış borç toplamımız 153.7 milyon Osmanlı lirası idi.

I.Dünya Savaşı sırasında (1914-1918 yılları arasında) Almanya'ya borçlandığımız 150 milyon Osmanlı lirası tutarındaki borç antlaşmasını da ekleyecek olursak, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışına kadar 43 dış borç antlaşması yapıldığı varsayılabilir. Bu savaşın başında 153.7 milyon Osmanlı lirası olan dış borç toplamımız, savaş sırasında Almanya'dan alınan 150 milyon lira ile birlikte artarak savaş bitiminde 303.7 milyon altın Osmanlı lirasına ulaşmıştır.

I.Dünya Savaşı sonrasında yapılan Sevr Antlaşması ile 5 milyon metrekarelik toprağını kaybederek yıkılan koskoca Osmanlı İmparatorluğu'nun hazinesinde topu topu 93 bin lira tutarında para bulunduğu saptanmıştır.

Bu da gösteriyor ki, diğer siyasi ve ekonomik nedenlerin ötesinde, Osmanlı İmparatorluğu sık sık girdiği savaşlarla aldığı yenilgiler, toprak kayıpları ve ödemek zorunda kaldığı savaş tazminatları, kapitülasyonlar, askeri harcamalar ve dış borçlarını ödeyememesi gibi nedenlerden ötürü yıkılmıştır.

Nitekim, Birleşik Amerika'lı bir tarihçi olan Paul Kennedy, son 500 yıl içinde yok olan Osmanlı, Rus, İngiliz, Fransız, Alman, İspanya, Portekiz, İtalya ve diğer imparatorlukların çöküşlerindeki ortak kaderi ve çöküş nedenlerini, askeri harcamaların çok artmasından ve masrafların endazezinden çıkıp kontrol edilemez hale gelmesinden kaynaklandığına işaret etmektedir.

5- Uzun tartışmalardan sonra 1923 yılında imzalanan Lozan Antlaşması'nda, Osmanlı Devleti'nce alınan ve ödenemiyen dış borçların, dağılan ve yıkılan Osmanlı İmparatorluğu'nun eski toprakları üzerinde kurulan yeni devletler arasında paylaştırılması öngörülmüştür. Osmanlı'dan Cumhuriyet Türkiye'sine intikal eden dış borç miktarı 22.4.1935 tarihinde alacaklı devletler ile yapılan anlaşma gereğince, 79.820.563 TL. (o zamanki pariteye göre 65 milyon dolar) olarak saptanmış ve bir ödeme planına bağlanmıştır. Ata yadigarı bu borçlar, ancak 1954 yılında tümüyle ödenmiştir.

6- Osmanlı dış borçlarından ve kapitülasyonlardan ağız yanan genç Türkiye Cumhuriyeti Devleti, 1923'ten sonraki dönemde yoğunluyla üfleyerek içmeye başlamış, 1929 yılında yaşanan dünya ekonomik krizine, II.Dünya Savaşı'nın ülkemiz ekonomisinde yarattığı elverişsiz ortama ve döviz sıkıntılarına karşı, 1947 yılına kadar yabancı devletlerden bir kuruşluk dış borç almamıştır.

7- Günümüzde, ekonomik kalkınmanın ve sosyo-ekonomik planlamanın uygulama aracı niteliğini taşıyan devletimizin bütçesi, ulu önder Atatürk'ün Cumhurbaşkanlığı yaptığı 1923'ten 1938'e kadar geçen 15 yıllık dönemde, bütün olumsuzluklara karşı, sadece bir yıl açık vermiş, 14 yıl hep artı ile kapanmıştır. Ondan sonraki dönemde ise, devletimizin yıllık bütçeleri hep yamalı bohçaya dönüşmüş ve sürekli açık verir hale gelmiştir.

8- Kapitülasyonlardan ve dış borçlardan gözü yılan ve korkan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, yukarıda da değinildiği üzere, 1923'ten 1947'ye kadar geçen 24 yıllık dönemde, tüm olumsuz koşullara karşı hiç dış borçlanmaya gitmemiştir. 6 yıl süren II.Dünya Savaşı'nda bile, müttefiklerce hibe biçiminde yapılan askeri ve teknik yardımlarla yetinmiş ve kendi yağıyla kavrulan bir ekonomik politikası izlemiştir.

Ama, II.Dünya Savaşı'nın sonrasında, A.B.D.'nin Marşal Planı çerçevesinde diğer ülkelere yaptığı yardımlardan ve IMF'nin kurucu üyesi olarak yer aldığımız yıllardan ve özellikle de 1950'li yıllardan itibaren çeşitli devletlerden ve çeşitli uluslararası kuruluşlardan dış borç almaya başladığımız ve ilk dış borç anlaşmasını da 1947 yılında A.B.D. ile yaptığımız bilinmektedir.

O günden bugüne değin, kapalı kapılar ardında irili-ufaklı birçok dış borç anlaşmaları yapılmıştır ki; bugün ülkemizin kaç tane dış borç anlaşması bulunduğu hususunu ve bu anlaşmaların sayısını doğru dürüst kimse bilmekte ve Devlet'te bu konuda kamuoyunu bilgilendirici bir açıklama yapmaktan sakınmaktadır. Ama, yazılı ve görsel basına sızan ve siyasal partilerin yetkililerince zaman zaman medyaya yansıtılan haberlerden dış borcumuzun bugün 80 milyar dolara ulaştığını öğreniyoruz.

Oysa, devlet yönetiminde açıklık, şeffaflık ve saydamlık esas olmalı, herşey "Devlet sırrı" diye o devleti oluşturan vatandaşlardan, halktan ve kamuoyundan ceberut, dayatmacı ve yasakçı bir devlet anlayışı ile gizlenmemelidir. Bu durum, Osmanlı döneminden beri yönetsel ve toplumsal yapımızda görülen devlet halk zıtlaşmasının önemli bir nedenini oluşturmuştur. Ne Osmanlı İmparatorluğu, ne de Türkiye Cumhuriyeti döneminde, siyasal gücün örgütlenmiş şekli olarak tanımlanan Devlet'in yaptığı dış borç anlaşmalarından ve alınan dış borçların miktarından ve ne için alındığından halkın hiçbir şekilde haberi olmamıştır ve bugün de olmamaktadır. Ama, iş, alınan bu dış borçların taksit, faiz ve ana parasının geri ödenmesine gelince, bunun ceremesi ve yükü hep halka ciro edilmekte ve halkın sırtına yüklenmektedir.

Nitekim, dış borçlarımızın tarihsel evrim süreci izlendiğinde, Osmanlı Devleti'nin taa 1854 yılında almaya başladığı dış borçlarının 100 yıl sonra (1954 yılında) ödenmesi, hiçbir şeyden habersiz gariban Anadolu halkının sırtına yüklenmiştir. Şu anda mevcut olan 80 milyar dolarlık dış borcumuzun ve gelecek yıllarda da alınacak dış borçların geri ödemeleri, yine torunlarımızın sırtına yüklenecek, bu borçları alan ve aldığı borç paralı şu veya bu şekilde harcayarak çar-çur eden siyasal iktidarlardan hiç hesap sorulmayacaktır. Tarihsel gerçekler budur.

DİPNOTLAR

- 1- Bülent KÜPELİ, Türkiye'de İç ve Dış Borçlar, Türk-İş Yayın Organı, Sayı: 322, Ankara, Mart/1977, S.31-35.
- 2- İsmet TAYŞİ, Tarihsel Gerçekler ve IMF, Cumhuriyet Gazetesi, Sayı:21500, İstanbul, 5 Temmuz 1984, S.2.
- 3- Sabah Gazetesi, 27 Nisan 1977.
- 4- Op. Cit.
- 5- A. MÜDERRİSOĞLU, Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları, Maliye Bakanlığı Ellinci Yıl Yayınları, Yayın No: 1974-162.
- 6- Şevket Süreyya AYDEMİR, İkinci Adam, Cilt: I, 6.Baskı, İstanbul, 1984.

Tablo: 1. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Yapılan Dış Borçlanmaların Durumu

Sıra No.	Borçlanmanın Adı	Borçlanmanın Nedeni	Borçlanmanın Kiminle Yapıldığı	Yapılan Borçlanma			Borçlanmaya Karşılık Gösterilen Devlet Gelirleri
				Miktarı	Faizi (%)	Süresi (Yıl)	
1	1854 Borçlanması	Kırım Savaşının gerek-tirdiği giderlerin normal devlet gelirleri ile karşı-lanamaması	Londra'daki Palmer Ortakları ve Paris'teki Goldschmid ve ortakları	5.000.000 İngiliz lirası	6	33	Mısır Valiliğinin 1841 yı-lında M.Ali Paşa'ya veril-mesine karşılık Mısır'ın Osmanlı Devletine her yıl ödediği 60.000 kese altın-lık Mısır Vergisi
2	1855 Borçlanması	1854 yılında yapılan borçlanmanın Kırım Sa-vaşı giderlerini karşıla-maması	İngiltere'de bulunan özel Rothschild Ku-ruluşu	5.000.000 İngiliz lirası	4		Mısır Vergisinden artaka-lan 1.800.000 frank ile İz-mir ve Suriye Gümrük gelir-lerinin yıllık 5.000.000 franklık bölümü
3	1858 Borçlanması	Kırım Savaşı giderlerinin karşılanamaması artan enflasyon nedeniyle kağıt paraların %70 dolayında değer kaybetmesi ve bu nedenle bu kağıt paraları-nın bir kısmının tedavül-den kaldırılması	İngiltere'de bulu-nan Dent ve Palmer kuruluşları	5.000.000 İngiliz lirası	6	33	İstanbul'un gümrük ve oktruva gelirleri
4	1860 Mires Borçlanması	Daha önce yapılan dış borçlanmaların yükünü geçici olarak hafiflet-mek ve yıllık taksitlerini ödemek.	Mires adındaki bir Banker	400.000.000 frank	6	36	Ortaklarının mahkemeye başvurusu sonucu Mi-res'in tutuklanması üzeri-ne, henüz 50.930.500 franklık tahvil satılmışken anlaşma bozuldu

Sıra No.	Borçlanmanın Adı	Borçlanmanın Nedeni	Borçlanmanın Kiminle Yapıldığı	Yapılan Borçlanma			Borçlanmaya Karşılık Gösterilen Devlet Gelirleri
				Miktarı	Faizi (%)	Süresi (Yıl)	
5	1862 Borçlanması	Yeniden tedavüle sürülen kağıt paraların değerlerini korumak için bir kısmının madeni para ile değiştirilmesi ve yok edilmesi	İngiliz Devaux Şirketi ve Osmanlı Bankası	200.000.000 frank	6	23	Tütün, tuz, damga ve gelir vergileri
6	1863 Borçlanması	Galata bankerlerine olan dalgalı borçların ödemesi ve değerini yitiren madeni bakır paraların tedavülden kaldırılması	Osmanlı Bankası	200.000.000 frank	6	23	Çeşitli illerin gümrük geliri, Bursa ve Edirne'nin ipek aşarı, Midilli Karesi ve İzmir'in zeytinyağı aşarı, tuz resmi ve tütün aşarı
7	1865 Borçlanması	Dış ve iç borçların 1866 yılı taksitlerinin ve dış borçların ödenmesi	Osmanlı Bankası ile Fransız Credit Mobilier ve Societe Generale kuruluşları	150.000.000 frank	6	21	Ergani bakır madeni geliri ile Anadolu Hayvan vergisi
8	1865 Birinci Tertip Genel Borçlanması	Devletin iç ve dalgalı borçlarını uzun vadeli bir dış borçlanmaya çevirerek geçici bir rahatlık sağlamak	İngiliz General Credit and Finans kuruluşu	40.000.000 İngiliz lirası	5	37	Devletin genel gelirleri

Sıra No.	Borçlanmanın Adı	Borçlanmanın Nedeni	Borçlanmanın Kiminle Yapıldığı	Yapılan Borçlanma			Borçlanmaya Karşılık Gösterilen Devlet Gelirleri
				Miktarı	Faizi (%)	Süresi (Yıl)	
9	1869 Borçlanması	Bütçe açığının kapanması, dalgalı borçların ve taksitlerinin ödenmesi	Fransız Comptoir d'Escompte Bankası	555.555.500 frank	6		Cezayir, Halep, Adana, Suriye, Yanya ve Trabzon illeri aşarından 22.300.000 frank; Bursa aşarından 8.100.000 frank; Bosna aşarından 4.500.000 frank Ay-din ve Menteşe illeri aşarından 2.700.000 frank; Konya aşarından 3.500.000 frank; Bağdat gelirlerinden 5.700.000 frank ve hayvan vergisi fazlasından 13.600.000 frank.
10	1870 ikramiyeli Rumeli Demiryolları Borçlanması	Rumeli Demiryollarının yapılması	Belçika bankelerinden Baron Hirsesh	254.430.000 franklık tahvil	3	105	Devletin genel gelirleri
11	1871 Borçlanması	Dış borçların yıllık taksitlerini ödemek	Credit General Ottoman, Louis Cohen Sons ve Dent Palmer grubu	5.700.000 sterlin	6		750.000 Osmanlı lirasına çıkarılan Mısır Vergisinin 1854 ve 1855 borçlanmaları için gereken miktardan artakalanı

Sıra No.	Borçlanmanın Adı	Borçlanmanın Nedeni	Borçlanmanın Kiminle Yapıldığı	Yapılan Borçlanma			Borçlanmaya Karşılık Gösterilen Devlet Gelirleri
				Miktarı	Faizi (%)	Süresi (Yıl)	
12	1872 Hazine Tahvilleri	Dış borçların yıllık tak-sitlerini ödemek	Avusturyalı sermaye sahiplerince oluştu-rulan Avusturya-Os-manlı ve Avusturya Türk isimli iki banka	278.155.000 franklık tahvil	9	7	Edirne, Tuna, Selanik illeri gelirleri ile Anadolu hay-yan vergileri
13	1873 ikinci tertip Genel Borçlanması	Dış borçların ödenmesi		22.252.400 liralık tahvil	5		Devletin genel gelirleri
14	1873 Borçlanması	1873 Osmanlı tahvilleri-nin değerlerinin düşmesi-ni, kuponların geciktirile-rek ödenmesini önlemek	Fransız Credit Mo-bilier kuruluşu	694.444.500 frank	6		Tuna ili aşarından 1.200.000, Anadolu hayyan ver-gisinden 750.000, İstanbul Tütün Rejisi gelir fazlasın-dan 300.000, Ankara ili aşarından 150.000 lira ve genel devlet gelirleri
15	1874 Üçüncü Tertip Genel Borçlanması	Dalgalı borçların ve dış borç faizlerinin öden-mesi	Osmanlı Bankası	Bir milyar franklık			Devletin genel gelirleri

Sıra No.	Borçlanmanın Adı	Borçlanmanın Nedeni	Borçlanmanın Kiminle Yapıldığı	Yapılan Borçlanma			Borçlanmaya Karşılık Gösterilen Devlet Gelirleri
				Miktarı	Faizi (%)	Süresi (Yıl)	
16	1877 Muhafazai Hukuku Osmanîye Borçlanması	1877 yılında başlayan Osmanlı Rus Savaşı giderlerini karşılamak	Osmanlı Bankası ve Londra'daki Glayn Mills, Currie ve ortaklığı	5.000.000 sterlinlik	5		Doğrudan doğruya halka başvurarak dış borçlanmaya gitme Fiyasko ile sonuçlanmıştır. Karşılık Mısır Vergisidir.
17	1886 Gümrükler Borçlanması	Osmanlı Bankasından çeşitli tarihlerde alınmış avansların ödenmesi	Osmanlı Bankası	4.500.000 liralık			Tüm gümrük gelirleri hasılatından yılda 390.000 lira ayrılarak ödenmesi.
18	1888 Balık Avı Borçlanması	Almanya'dan satın alınan askeri malzemenin bedelini ödemek	Deutsche Bank	30.000.000 marklık			Düyunu umumiye ayrılan ve başta balık avı resmi bulunan gelirler
19	1890 Tebdil Borçlanması	Bütün borçların yapılan ödemelerden yararlanması	Düyunu Umumiye ve Osmanlı Bankası				Düyunu Umumiye ayrılan gelirler.

Sıra No.	Borçlanmanın Adı	Borçlanmanın Nedeni	Borçlanmanın Kiminle Yapıldığı	Yapılan Borçlanma			Borçlanmaya Karşılık Gösterilen Devlet Gelirleri
				Miktarı	Faizi (%)	Süresi (Yıl)	
20	1890 Osmanlı Borçlanması	İç ve Dış dalgalı borçların uzun vadeli borca dönüşürülmesi için	Osmanlı Bankası	4.545.000 sterlinlik	4	41	Bursa, Karahisar, Karasi, Kırşehir, Kayseri ve Yozgat illeri hububat aşarı ile gümrük gelirleri
21	1891 Borçlanması	1877 Muhafazai Hukuku Osmanlı Borçlanmasının daha uzun vadeli olmasını sağlamak	Osmanlı Bankası ve Rothchild Kuruluşu	6.136.920 sterlinlik	4	60	Mısır Vergisi
22	1893 Tömbeki Borçlanması	Bütçe açığını kapatmak	Yabancı Banker Grubu	1.000.000 liralık	4	41	Tömbeki tekelinden sağlanan gelirin yıllık 40.000 lirası ile Yemen, Bağdat ve Basra gümrük vergilerinden her yıl kesilecek 11.500 lira.
23	1894 Doğu Şimen-diferleri Borçlanması	Bütçe açığını kapatmak ve dış borç ödemek	Rumeli Demiryolları Şirketi, Deutsche Bank ve Banque Internationale	23 milyon franklık	4	64	Yabancıların imtiyaz hakkına sahip oldukları demiryolları işletmesinin her yıl devlete vermesi gereken kilometre başına 1.500 franklık gelir.

Sıra No.	Borçlanmanın Adı	Borçlanmanın Nedeni	Borçlanmanın Kiminle Yapıldığı	Yapılan Borçlanma			Borçlanmaya Karşılık Gösterilen Devlet Gelirleri
				Miktarı	Faizi (%)	Süresi (Yıl)	
24	1894 Mısır Vergisi ile Sağlanan Osmanîye tahvilleri	1854 ve 1871 yılı borçlarının vadelerinin uzatılmasını sağlamak		8.212.340 sterlinlik	3,5	61	Dönüştürülen eski borçların karşılığını oluşturan Mısır Vergisi.
25	1896 Borçlanması	Osmanlı Bankası ile yabancı şirketlere olan dalgali borçları ödemek ve Girit isyanının bastırılması giderlerini karşılamak	Osmanlı Bankası	3.272.720 liralık	5	49	Aydın, Bursa, Selanik illerinin hayvan vergisi ile Bursa, Karahisar, Karasi, İzmir, Saruhan, Menteşe, Denizli, Biga Sancaklarının palamut, afyon ve zeytinyağı aşarı
26	1902 Gümrük Borçlanması	1886 Gümrük borçlanmasının yeni bir borçlanmaya dönüştürülmesi	Osmanlı Bankası	8.600.200 liralık	4		Eski borçlanmada gösterilen 390.000 lira tutarındaki gümrük vergisi.
27	1903 Birinci Ter-tip Bağdat Borçlanması.	Konya'dan Basra Körfezine uzanacak demiryolu yapımı	Deutsche Bank, Düyunu Umumiye, Anadolu Osmanlı Demiryolu	2.376.000 liralık	4	98	Konya ili aşarından 36.000 lira, Halep ve Urfa Sancakları aşarından 70.000 lira olmak üzere toplam 106.000 lira.

Sıra No.	Borçlanmanın Adı	Borçlanmanın Nedeni	Borçlanmanın Kiminle Yapıldığı	Yapılan Borçlanma			Borçlanmaya Karşılık Gösterilen Devlet Gelirleri
				Miktarı	Faizi (%)	Süresi (Yıl)	
28	1903 Balık Avı Değiştirilmiş Borçlanması	1888 Balık avı borçlanmasının ödenmeyen kısmını uzun vadeye dönüştürmek ve yeni bir dış borçlanma sağlamak	Deutsche Bank	18.042.400 marklık	4	55	Düyunu Umumiyeye bırakılan yerler dışındaki balık avı resmi, kara avı ve deniz avı tezkereleri tömbeki tekeli, ipek aşarı; İzmir ili hububat aşarından 30.000 lira; damga resmi konusuna alınacak yeni kıymetli kağıtlar kazancından devlete düşen pay.
29	1903 Dış Borçların Birleştirilmesi ve Değiştirilmesi	20.12.1881 tarihli Muharrem Kararnamesi uyarınca çıkarılan tahvillerden tevavülde bulunanlara karşılık	Düyunu Umumiye	32.738.722 liralık tahvil	4		Düyunu Umumiye idaresine daha önce ayrılan gelirin yetmemesi halinde yıllık taksitlerin ödemesini aksatmamak için "İhtiyat Akçası" oluşturuluyor.
30	1904 Borçlanması	Hangi amaçla yapıldığı saptanamamıştır.	Osmanlı Bankası ve Comptoir National d'Escompte	2.750.000 lira	4	56	Düyunu Umumiye idaresine daha önce bırakılmış olan gelir fazlasından devletin alacağı pay.

Sıra No.	Borçlanmanın Adı	Borçlanmanın Nedeni	Borçlanmanın Kiminle Yapıldığı	Yapılan Borçlanma			Borçlanmaya Karşılık Gösterilen Devlet Gelirleri
				Miktarı	Faizi (%)	Süresi (Yıl)	
31	1901-1905 Borçlanması	1901 yılında imzalanan borçlanma anlaşmasının yeni bir borçlanmaya dönüştürülmesi	Osmanlı Bankası ve Düyunu Umumiye	5.306.664 liralık	4		Düyunu Umumiyece tahsil olunan aşardan ayrılan %0.5'lik devlet payı ile Menteşe, Antep, Sergice, Cuma, Raka, Ünye, Terme aşarları karşılık olarak gösterilmiştir
32	1905 Askeri Teçhizat Borçlanması	Almanya'dan alınan askeri malzemelerin bedelleriyle Anadolu Demiryolları şirketine ve Deutsche Bank'a olan avans borçları	Deutsche Bank	2.649.000 lira	4	56	Karşılığı, Düyunu Umumiyece bırakılmış olan demiryolları kilometre teminatına ayrılan gelirlerle yapılan %6 zam.
33 34	1908 II. ve III. Tertip Bağdat Borçlanması	Bağdat demiryolunun Bulurlu-Halep arasındaki kısmının inşaatında kullanılmak	Bağdat Demiryolu şirketi. Deutsche Bank ve Düyunu umumiye.	10.727.200 liralık	4	97.5	Düyunu Umumiyece bırakılan gelirler fazlasından Devlete ayrılan %75 pay; Bulurlu-Halep-Tellihaş demiryolu gelirlerinden devlete ayrılan pay; bunlar yetmezse Konya, Adana, Halep hayvan vergisinden taammülayıcı miktar
35	1908 Borçlanması	Bütçe açığını karşılamak ve yüksek faizli avansların zamanında ödenmesini sağlamak	Osmanlı Bankası	4.711.124 lira	4	56	Gümrük gelirlerinden yılda 180.000 lira Düyunu Umumiyece yönetilen demiryolu kilometre teminatına ayrılan gelirlerin paylarından yılda 40.000 lira ile ödenmesi

Sıra No.	Borçlanmanın Adı	Borçlanmanın Nedeni	Borçlanmanın Kiminle Yapıldığı	Yapılan Borçlanma			Borçlanmaya Karşılık Gosterilen Devlet Gelirleri
				Miktarı	Faizi (%)	Süresi (Yıl)	
36	1909 Borçlanması	Bütçe açığını kapatmak	Osmanlı Bankası	7.000.004 lira	4	41	1878'de yapılan Ayastafanos (Yeşilköy) Andlaşmasıyla Rusya'ya ödenen satış tazminatının 350.000 liralık taksitlerinin 1910-1950 yılları arasındaki 40 yıl için alınması
37	1910 Soma-Bandırma Demiryolu Borçlanması	Dış borç ödeme	İzmir Bandırma Demiryolu Şirketi	1.712.304 lira	4	82	Demiryolu gelirinden devlete ayrılan pay ile bunun yetmemesi halinde bütün gelirleriyle tamamlanması.
38	Hüdeyde-Sana Demiryolu Borçlanması	Hüdeyde-Sana demiryolu inşaatı	İmtiyaz Sahibi şirket	1.000.010 lira	4	95	Hüdeyde gümrük gelirleri.
39	1911 Gümrük Borçlanması	Bütçe açığını kapamak	Deutsche Bank	7.040.000 Lira	4		İstanbul ili gümrük gelirinden yılda 550.000 liranın ayrılması.

Sıra No.	Borçlanmanın Adı	Borçlanmanın Nedeni	Borçlanmanın Kiminle Yapıldığı	Yapılan Borçlanma			Borçlanmaya Karşılık Gösterilen Devlet Gelirleri
				Miktarı	Faizi (%)	Süresi (Yıl)	
40	Konya Ovası sulama Borçlanması	Konya Ovası sulama tesisleri yapımı	Anadolu Demiryolu şirketi	818.970 lira	5	35	Kurutulan arazilerin satış bedelleri, sulanan yerlerin aşar gelirinin göstereceği fazlalık miktarı, Düyunu Umumiyece toplanan aşarın artanından 25.000 lira
41	1913 Doklar Borçlanması	Tersanenin geliştirilmesini sağlamak	W.G. Arm Şirketi	1.485.000 liralık tahvil	5.5	30	Sivas ili aşarından yıllık 88.550 liralık gelir ayrılmıştır.
42	1914 Borçlanması	Trablus ve Balkan Savaşlarının olağanüstü giderleri için	Osmanlı Bankası	500 milyon	5	48	Aşarı konulan %1 oranındaki tane payı, Trabzon gümrük gelirinden 150.000 lira, İstanbul Gümrük gelirlerinden önceki borçlanmalar için ayrılan miktar çıktıktan sonra kalandan 350.000 lira, İzmir ve Sivas illeri aşarının başka borçlara ayrılan miktarlarından artacak kısım

Kaynak : A.Müderrişoğlu, Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları, Maliye Bakanlığı Ellinci Yıl Yayınları, Y.N. 1974-162.

Not : I.Dünya Savaşı sırasında (1914-1918 yılları arasında) Almanya'ya borçlandığımız 150 milyon Osmanlı lirası bu tablonun dışında olup, 43.dış borçlanma olarak varsayılmıştır.